

сільськогосподарських підприємствах було вироблено 2,76 млн т, що менше на 0,2% порівняно з 2017 роком, а у господарствах населення – 7,34 млн т (-2,3%). Лідерами за виробництвом молока були Вінницька (827,1 тис. т), Полтавська (765,4 тис. т) та Хмельницька (625,0 тис. т) області. У Хмельницькій області у 2018 році збільшилося виробництво молока у господарствах усіх категорій на 4,7% (+28,3 тис. т). Це другий показник за приростом виробництва молока після Закарпатської області (+6,2%). Найбільший спад виробництва молока за звітний період спостерігався у Запорізькій (-6,4%), Волинській (-5,1%) та Івано-Франківській (-4,8%) областях.

Середній надій молока на одну корову на сільськогосподарських підприємствах у 2018 році становив 6054 кг, що більше на 35 кг (+0,06%) порівняно з 2017 роком.

Отже, в Україні за останній рік зменшилося поголів'я великої рогатої худоби та валове виробництво молока. Дещо збільшився середній надій на одну корову на підприємствах, що пов'язано з веденням селекційно-племінної роботи та використанням племінної худоби та генетичного матеріалу плідників зарубіжної селекції.

Диннікова Катерина
аспірант

Лесновська Олена

канд. с-г. наук, доцент

Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Дніпро, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВИРОЩУВАННЯ ЛОШАТ

Використання сучасних кормових добавок в галузі тваринництва набуває все більшого поширення у світі [2, 3]. Однією з перспективних кормових добавок, що використовується у галузі конярства, є Гаммавіт, що представляє собою комплексну суміш вітамінів, амінокислот, макро- та мікроелементів, факторів росту, стимуляторів апетиту, тонізуючих та ароматичних домішок.

Метою наших досліджень було встановлення ефективності використання кормової добавки Гаммавіт на ріст і розвиток лошат української верхової породи. Дослідження проводилися в господарстві «Онуфріївський кінний завод», де лошат відлучають у віці 6 місяців. Після відлучення в першідвідобі за лошатами ретельно доглядали і постійно стежили за їх поведінкою.

Схема дослідження наведена в таблиці 1.

Таблиця 1. Схема дослідження

Формування дослідних груп	
I (n=12)	II (n=12)
ОР	ОР + кормова добавка Гаммавіт
Досліджені показники:	
Динаміка живої маси, екстер'єрні особливості	
Ефективність вирощування молодяку коней	

Лошата I групи отримували основний раціон годівлі, в структуру якого було включено доброякісне злаково-бобове сіно, овес плющений, ячмінь, кукурудзу, пшеничні висівки, моркву.

Молодняк II групи, окрім основного раціону, щоденно впродовж дослідів (12 місяців) одержував кормову добавку Гаммавіт в розрахунку 0,2 г на 1 кг живої маси лошати в день.

Впродовж дослідного періоду у піддослідних лошат було встановлено живу масу з точністю до 0,1 г. Абсолютну швидкість росту визначали як величину росту за певний проміжок часу.

Ефективність вирощування молодняку коней встановлювали за результатами приросту живої маси та середньої прибавки до контрольної групи відповідно до «Методики визначення економічної ефективності використання у сільському господарстві результатів науково-дослідницьких та дослідно-конструкторських робіт, нової техніки, винаходів та рацпропозицій» [1]. Отримані дані оброблено біометрично за допомогою програмного забезпечення Microsoft Excel з використанням статистичних функцій.

Відлучених лошат в господарстві утримували в індивідуальних денниках, що дало можливість проводити їх годівлю індивідуально. Годівлю лошат проводили чотири рази на добу, розподіляючи концкорми на три, а сіно – на чотири даванки.

Дослідженнями багатьох вчених доведено, що після відлучення лошата уповільнюються в рості, що пов'язано зі зміною умов вирощування та годівлі [3]. Однак за 1,5-2 тижнів апетит у них нормалізується і вони швидко набирають масу.

Нашими дослідженнями відмічено, що при відлученні різниця за живою масою кобилок та жеребчиків обох груп була в межах $\pm 1,0$ %. Кобилки I групи на початок дослідів переважали за живою масою одноліток II групи на 0,5 %, а жеребчики II групи – поступалися на 0,4 % одноліткам I групи.

Впродовж дослідного періоду піддослідний молодняк, який при годівлі основним раціоном додатково отримував кормову добавку Гаммавіт, мав інтенсивність росту дещо вищу. Так, у віці 12 місяців кобилки і жеребчики I групи поступалися за живою масою одноліткам II групи відповідно на 1,2 та 1,4 %. Така перевага в живій масі тварин, що отримували кормову добавку Гаммавіт, спостерігалася і у віці 18 місяців – 2,1 та 4,4 % відповідно.

Інтенсивність росту лошат після відлучення зменшується в наслідок переведення лошат на власне споживання кормів рослинного походження. Середньодобові прирости у кобилок і жеребчиків I групи у віці 6-12 місяців складають 677,8 та 680,6 г відповідно. Однолітки II групи, що вживали кормову добавку Гаммавіт, переважали лошат I групи відповідно на 4,3 та 3,2 %.

Після року середньодобові прирости лошат зменшуються. Однак, перевага за середньодобовими приростами лошат II групи над однолітками I групи спостерігається і у більш старшому віці. Так, в період 12-18 місяців, ця перевага складає 5,9 та 17,1 % відповідно.

За абсолютними приростами у віці 6-12 кобилки та жеребчики I групи поступалися одноліткам II групи відповідно на 4,3 і 3,2 %. Лошата II групи у віці 12-18 місяців переважали піддослідний молодняк I груп відповідно на 5,9 та 17,1 %.

У зв'язку зі зменшенням середньодобових приростів лошат з віком, відмічено зменшення відносних приростів. Так, у віці 6-12 місяців відносні прирости лошат I групи склали 57,9 та 56,9 % проти 60,7 та 58,4 % у лошат II групи. Після досягнення річного віку відносні прирости склали відповідно 21,8 та 23,9 % проти 22,8 та 27,6 %.

В результаті згодовування молодняку коней української верхової породи кормової добавки Гаммавіт середня прибавка живої маси в розрахунку на 1 голову в розрізі статей склала +2,1 та +4,4 %. У разі продажу піддослідного молодняку II групи господарство додатково отримає 1722,0-3813,0 гривень.

Витрати корму на 1 кг приросту в I групі становили 8,1-8,3 кор. од. відповідно, а в II групі – на 6,6-6,4 % менше.

Таким чином, дослідженнями доведена ефективність використання в раціонах лоша́т чистокровної верхової породи віком 6-18 місяців кормової добавки Гаммавіт та встановлено позитивний її вплив на рівень продуктивних якостей молодняку.

Список використаної літератури:

1. Коцюбенко Г.А. Вплив росту і розвитку на роботоздатність кобил української верхової породи. *Збірник праць ВНАУ*. № 11 (51), 2011. С. 26-30.
2. Политова М. Специфика оценки экстерьера лошадей спортивных пород. *Золотой мустанг*. № 5(43) 2004. С. 16-27.
3. Юсюк Т.А. Динаміка росту лоша́т новоолександрівської ваговної породи. *Вісник ДДАЕУ*. № 4. 2017. С.60-63.

Зирянов Артем
аспірант

Науковий керівник: д-р с.-г. наук, професор Цвігун А.Т.

Цвігун Анатолій

д.с.-г.н., професор, завідувач кафедри годівлі, розведення тварин і технології кормів, член-кореспондент НААН України
Подільський державний аграрно-технічний університет
Кам'янець-Подільський, Україна

СКЛАД І ПОЖИВНІСТЬ ЗЕЛЕНОГО КОРМУ ПАСОВИЩ

Переважну масу зеленого корму сільськогосподарські тварини в Карпатах отримують з пасовищ. Тому одна з основних умов зміцнення кормової бази молочного, м'ясного скотарства, конярства та вівчарства в літній період є збільшення і поліпшення складу і поживності пасовищної трави. Крім усього іншого, собівартість виробництва однієї кормової одиниці в зеленому кормі пасовищ в 2-3 рази нижче, ніж в фуражному зерні, сіні, сінажі і силосі і в 4-5 разів - ніж в коренебульбоплодах.

Значення пасовищного корму полягає ще й в тому, що в хорошому травостої містяться естрогені речовини, які підвищують репродуктивні якості самок. Наприклад, корови, які в період зимової годівлі з різних причин залишилися яловими, з виходом на пасовища в першій же місяць приходять в охоту і нормально осіменяються.

Однак є відмінності в їстівності окремих трав, в їх перетравності і дієтичному дії, що обумовлено особливостями хімічного складу і морфологічними властивостями рослин.

Багато рослин погано з'їдаються тваринами внаслідок опушеності листя, розвитку

на стеблах і листках кремнеземних зубців, колючок і шипів і іншого, багато подібних рослин серед будяків, в'юнків, тощо; деякі рослини містять надлишок дубильних речовин (наприклад, ромашка), органічних кислот (щавель) або солей: знижують поїдання рослин; нарешті, часто причиною поганої поїдання є високий вміст в рослинах сильно пахучих і гірких речовин.

Найвища поживна цінність має пасовищна трава з переважанням тонконога. В 1 кг цієї трави при натуральній вологості міститься 0,32 корм. од. і 3,7 МДж обмінної енергії, що на 13-35% вище, ніж в траві з переважанням інших злакових рослин.

До кращих пасовищних рослин з бобових відносяться: конюшина червона і біла, лядвенець білий, люцерна, вика, чина та ін.

У лісовій зоні для випасу худоби використовують вирубки, лісові галявини і лісові масиви. На цих пасовищах виростають костриця червона, мітлиця звичайна, щучка дерниста, колосок запашний, конвалія, герань, жовтець, осоки та ін.

На галявинах зустрічаються конюшина червона і біла, лядвенець, горошок мишачий та ін. В 1 кг трави лісових пасовищ міститься в середньому 0,18 корм. од. і 18 г перетравного протеїну. Урожайність лісових пасовищ - складає 21-28 ц зеленої маси з 1 га.

Значні площі пасовищ лісової зони розташовані в заплаві річок. Ботанічний склад цих пасовищ залежить від рельєфу місцевості і тривалості затоплення порожніми водами.

На заплавах пасовищах виростають тонконіг лучний, костриця червона і лугова, бекманія звичайна, кострець безостий, мітлиця біла, тимофіївка лучна, кульбаба, деревій, осока рання, конюшина червона і біла, люцерна жовта і ін. В 1 кг зеленого корму заплавного пасовища в середньому міститься 0,2 корм. од. і 24 г перетравного протеїну. Урожайність зеленої маси в середньому становить 26-32 ц з 1 га.

На гірських, альпійських і субальпійських пасовищах основними кормовими рослинами є тонконіг альпійський, манжетка, лисохвіст альпійський, костриці, тонконіг, багаття строкате, чемериця, кмін кавказький, люцерна, аконіти і ін.

В 1 кг зеленої трави гірських пасовищ міститься в середньому 0,23 корм. од. і 30 г перетравного протеїну, альпійських пасовищ - відповідно 0,26 корм. од. і 27 г і субальпійських пасовищ - 0,26 корм. од. і 30 г. Урожайність трави на полонинах становить 8-40 ц, на альпійських - 12-30 ц і на субальпійських - 20-50 ц з 1 га.

Поживна цінність залежить в значній мірі від фази вегетації. Так в одному кілограмі різнотрав'я в період бутонізації міститься 0,14 кормових одиниць, 1,49 МДж обмінної енергії та 31 грам сирого протеїну, тоді як в фазу цвітіння відповідно 0,15 кормових одиниць, 1,77 МДж обмінної енергії та 35 грамів сирого протеїну.

Злаково-бобова різнотравна рослинність лісових вирубок і галявин має вищу поживну цінність в період цвітіння в ній міститься 0,20 кормових одиниць, 2,16 МДж обмінної енергії та 38 грамів сирого протеїну.

В літературі зустрічається переважно опис ботанічного складу травостою і практично відсутня оцінка його кормової цінності і поживності за всіма необхідними елементами живлення, що ускладнює прогнозування продуктивності. Відсутня економічна методика оцінки природних кормових угідь, що робить неможливим визначення економічної ефективності та рентабельності їх використання.

Комплексний підхід дав би можливість розробити рекомендації по підвищенню урожайності і покращенню якості травостою, зоотехнічних і ветеринарних заходів при їх використанні.

Отже, дослідження поживної цінності пасовищ Карпат потребують системності, великих затрат людських і матеріальних ресурсів, координації цих робіт на рівні НАН і

НААН України, оскільки на неї впливають дуже багато факторів, які тільки частково залежать від людей. Це дослідження ґрунтів і травостою на них в залежності від висоти над рівнем, моря. Експозиції схилів і травостою на них при однакових типах ґрунтів. Дослідження поживності природних кормових угідь в залежності від кількості опадів і тому подібне.

Казьмірук Лариса
канд. с-г. наук, доцент
Вінницький національний аграрний університет
Вінниця, Україна

КОНСТИТУЦІОНАЛЬНА ОЦІНКА ПРИ ДОБОРІ КОРІВ УКРАЇНСЬКОЇ ЧЕРВОНО-РЯБОЇ МОЛОЧНОЇ ПОРОДИ

Вдосконалення порід худоби потребує добору за напрямком продуктивності корів з врахуванням їх використання [1]. Інтенсифікація молочного скотарства зумовлює селекціонерів до нових вимог ведення галузі [2]. Використання основних технологічних ознак: молочний тип, пристосованість до сучасних технологій утримання, використання в годівлі нормованих повнораціонних кормів та інші господарсько-біологічні особливості тварин є перспективним у галузі молочного скотарства [3].

Виведення найбільш придатних для розведення тварин є актуальним питанням з врахуванням конкретних господарських умов і напряму спеціалізації. Молочний тип корів найбільш ефективно використовує поживні речовини кормів на виробництво молока. Тому, використання конституціональної оцінки при доборі корів української червоно-рябої молочної породи за типом конституції дозволяє вести цілеспрямовану селекцію на певну ознаку ц конкретному стаді [4].

Актуальним при доборі корів української червоно-рябої молочної породи є оцінка їх за типами конституції. Об'єктом дослідження було 40 корів української червоно-рябої молочної породи. Предметом досліджень : екстер'єр, конституція, жива маса, молочна продуктивність корів української червоно-рябої молочної породи.

Методи досліджень: зоотехнічної та варіаційної систематики. Обстеження корів проведено за промірами: висота в холці, коса довжина тулуба, обхват грудей за лопатками. За масометричним коефіцієнтом (ММК) визначені такі типи конституції: щільний, проміжний та рихлий.

Результати досліджень. Важливим елементом досліджень розподілу корів української червоно-рябої молочної породи було визначення параметрів конституційних типів. За показниками відхилень від середньої арифметичної 4δ (середнє квадратичне відхилення) корів розподілили на щільний, проміжний та рихлий типи конституції. Обчислення параметрів конституційних типів показали, що до щільного типу виділено корів з масометричним коефіцієнтом більше 121,6, до проміжного – у межах 113,2-121,5 та рихлого – менше 113,1.

Розподіл корів української червоно-рябої молочної породи за конституційним типом показав, що найбільше корів проміжного типу 42,5%. Корів-первісток проміжного